

Haarlem, 18 september 2018

Juryrapport Nederlandse Biografieprijs 2018

Voorgelezen door juryvoorzitter Lisa Kuitert

De Nederlandse Biografieprijs heeft een winnaar! Daar is veel leeswerk aan vooraf gegaan zodat het heel goed mogelijk is dat u de leden van de jury de laatste tijd een beetje weinig buitenshuis gezien hebt. Die juryleden zijn: Elsbeth Etty, Eric Palmen, Arend Soeteman, Jeroen Vullings, met Lisa Kuitert als voorzitter. In totaal werden maar liefst 171 titels ingezonden, biografieën, oorspronkelijk Nederlandstalige uitgaven, die verschenen zijn tussen november 2015 en april 2018. Wie de rekensom maakt ziet dat het er ongeveer 6 per maand zijn geweest, meer dan één per week dus. De complete lijst van inzendingen staat op de website van de Nederlandse Biografieprijs. De lijst van 171 werd teruggebracht tot een longlist van 10, en die werd weer teruggebracht tot de shortlist. Er moesten dus keuzes worden gemaakt. Met de criteria van de prijs in de hand – goed geschreven, goede en betrouwbare research, interessant of verrassend onderwerp – was deze shortlist van 5 geselecteerd (in alfabetische volgorde):

1. *Biografie Jan Wolkers - Het litteken van de dood* Onno Blom. Uitgeverij De Bezige Bij
2. *Moed en overmoed. Leven en tijd van Mata Hari* Angela Dekker en Jessica Voeten. Uitgeverij Atlas/Contact
3. *Een bezielde schavuit. Jacob van Lennep* Marita Mathijssen. Uitgeverij Balans
4. *Boud. Boudewijn Büch* Eva Rovers. Uitgeverij Bert Bakker
5. *Juliana, vorstin in een mannenwereld.* Jolande Withuis. Uitgeverij De Bezige Bij

Nu is er van al die prachtige boeken nog één over, en de winnaar (of winnaars, want er zit bij de laatste 5 ook een duo) kan met de prijs van 15.000 euro naar huis gaan. En hoe moeilijk is die laatste ronde geweest. Het zijn immers alle vijf grootse biografieën, sterk in hun research, meeslepend gebracht, stilistisch goed geschreven. Om vervolgens binnen die vijf nog een winnaar te kunnen aanwijzen, moest de jury dieper doorpraten over het wezen van de biografie. Hoe beoordeelt men een biografie? Kun je volstaan met het uitkiezen van het prettigst leesbare boek? Of moeten er ook principiële afwegingen worden gemaakt? Wat is de biografie eigenlijk voor genre? De jury heeft hier een stevige discussie over gevoerd. Stevig, niet alleen omdat de biografie tot een bij uitstek omvangrijke boeksoort hoort, maar ook omdat de vraag wanneer een biografie echt goed is, en beter dan zijn soortgenoten, niet zo eenvoudig te beantwoorden is.

Wat heeft de biograaf willen onderzoeken? Dat was een thema waarover de jury de degens kruiste. In deze laatste selectie biografieën zagen we hoe zorgvuldig de biograaf probeert de mythes die de gebiografeerde van zichzelf heeft gecreëerd te confronteren met de werkelijkheid. Laten we de boeken in willekeurige volgorde langslopen.

STICHTING

NEDERLANDSE
BIOGRAFIE *PRIJS*

Het ontrafelen van die mythes en de betekenis ervan is niet eenvoudig. Vooral niet als de gebiografeerde de zelf geschapen versie van zijn leven over het graf heen in stand wil houden. Zoals Jan Wolkers, die zijn daar op geselecteerde archief overdroeg aan een door hem zelf benoemde biograaf: Onno Blom. Genoeg valkuilen dus voor een onwaarachtig verhaal, maar dat is het bepaald niet geworden. Mythes rond vorstelijke personen, zowel door henzelf als door de buitenwereld gecreëerd, zijn vaak nog moeilijker door te prikken wegens een gebrek aan bronnen. Helemaal in het geval van Juliana, van wie het privéarchief voor de meeste onderzoekers niet toegankelijk is. Het maakt de prestatie van Jolande Withuis, die via andere wegen in haar persoonlijkheid wist door te dringen, er des te knapper op.

Misschien wilde Juliana het beeld van de heel gewone majesteit op de fiets voor alles in stand houden. Zoals Withuis in haar biografie heeft aangetoond, ging daar een wereld van drama en conflict achter schuil. Er zijn ook gebiografeerden, zoals Jacob van Lennep, die misschien nooit gedacht hebben gebiografeerd te zullen worden. De lezer van zijn biografie kan als een voyeur een goed gedocumenteerde glimp opvangen van de Nederlandse upper class in de negentiende eeuw. We weten nu hoe vaardig hij was in taal, in poëzie, maar ook hoeveel onderbroeken een heer van stand op reis meenam, ja zelfs hoe hij masturbeerde, en dat is een knap staaltje research van de biografe Marita Mathijssen.

De jury zag opmerkelijke overeenkomsten, bijvoorbeeld in de 'pseudologia fantastica' van de gebiografeerde Boudewijn Büch en Mata Hari, bien etonnés de se trouver ensemble. Beiden schaften zich een nieuwe identiteit aan en geloofden er zelf nog het hardste in. U straft Mata Hari, maar voor u staat Margaretha Zelle, zei de Friese spionne. En Büch bleef hardnekkig volhouden de vader te zijn van een jong gestorven zoontje. Biografe Eva Rovers is er goed in geslaagd de persona van haar onderwerp te analyseren en de man uit de mythe 'Boudewijn Büch' te ontwarren. De 'Boud' uit de titel blijkt een moeilijke, eenzame man. De biografen van Büch en van Mata Hari schreven schrijnende verhalen over echte mensen, die je dankzij hun uitstekende research aan het denken zetten. We weten nu waar Mata Hari sliep, wat ze at, hoe ze zich kleedde, en vooral wat de verdenking van spionage nu eigenlijk inhield, dankzij het werk van de beide biografen: Angela Dekker en Jessica Voeten. We lezen zelfs wat haar gedachten waren, in haar laatste uren. Als de kogel haar treft is de lezer oprecht bedroefd.

Ja, dat is misschien nog wel het belangrijkste: een goede biografie weet de gebiografeerde tot leven te wekken, en wel zo, dat je – hoe dik ook - het boek niet weg kunt leggen. Dat je leeft, lacht en huilt met de hoofdpersoon en met weemoed het boek dichtklapt als de gebiografeerde gestorven is. Die sensatie overkwam de jury bij het lezen van de biografie van Jan Wolkers. Een goede biografie is als een monument – hij toont de hoofdpersoon in zijn werk – het werk wordt er belangrijker door, het talent

STICHTING

NEDERLANDSE
BIOGRAFIE *PRIJS*

van de gebiografeerde komt goed in beeld. Moet je van het werk van de hoofdpersoon houden, om zijn of haar biografie te kunnen waarderen? Nee, merkte de jury, dat hoeft niet – al kan de biografie je ook terugleiden naar de sensatie die je had toen je het oeuvre leerde kennen. We hebben – net zoals zoveel andere lezers deden - gelééfd met Jan Wolkers, over zijn schouders meegekeken naar zijn liefdes, zijn verdriet, de talrijke diertjes en plantjes die hij met zo veel aandacht beschreef. We hebben de kunstenaar ontmoet, de schrijver mogen voelen. De biografie van Jan Wolkers heeft de jury meer nog dan de andere – óók geweldige biografieën – weten te bekoren. Vandaar onze keuze.

De winnaar van de Nederlandse Biografieprijs 2018 is Onno Blom, met *Biografie Jan Wolkers. Het litteken van de dood.*